

Bruxelles, 7.7.2020.
COM(2020) 296 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o pružanju makrofinancijske pomoći trećim zemljama 2019.

{SWD(2020) 125 final}

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o pružanju makrofinancijske pomoći trećim zemljama 2019.

SADRŽAJ

1	UVOD	3
2	PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI 2019.	4
2.1	Pregled.....	4
2.2	Pojedinačni programi makrofinancijske pomoći u zemljama korisnicama 2019.	5
2.2.1	Tunis	5
2.2.2	Jordan.....	6
2.2.3	Moldova.....	7
2.2.4	Gruzija.....	8
2.2.5	Ukrajina	9
3	OSIGURAVANJE PRAVILNE UPOTREBE SREDSTAVA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI: OPERATIVNE PROCJENE, EX POST EVALUACIJE I REVIZIJE.....	10
3.1	Operativne procjene	10
3.2	Ex post evaluacije.....	10
3.2.1	Tunis (prvi program makrofinancijske pomoći).....	11
3.2.2	Gruzija (drugi program makrofinancijske pomoći).....	12
4	OPĆA KRETANJA POVEZANA S INSTRUMENTOM MAKROFINANCIJSKE POMOĆI	12
4.1	Funkcioniranje instrumenta makrofinancijske pomoći	12
4.2	Budući razvoj: makrofinancijska pomoć u sljedećem višegodišnjem financijskom okviru 14	
5	NOVI ZAHTJEVI ZA POMOĆ I BUDUĆI PRIJEDLOZI KOMISIJE – PRORAČUNSKO STANJE	15
5.1	Primjena programa makrofinancijske pomoći na partnere obuhvaćene postupkom proširenja i partnere u susjedstvu u kontekstu krize izazvane bolešću COVID-19.....	15

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o pružanju makrofinancijske pomoći trećim zemljama 2019. ⁽¹⁾

1 Uvod

Makrofinancijska pomoć financijski je instrument EU-a ⁽²⁾ koji se pruža partnerskim zemljama čija je bilanca plaćanja u krizi. Makrofinancijska pomoć služi jačanju makroekonomske i financijske stabilnosti u zemljama u susjedstvu EU-a ili zemljama koje su geografski blizu EU-u, pri čemu se potiče provedba strukturnih reformi. Makrofinancijska pomoć nadopunjuje program prilagodbe i reforme isplata koji je dogovoren s Međunarodnim monetarnim fondom (MMF) i ovisi o njemu. Smanjenjem pritiska koji prati rješavanje problema povezanih s bilancom plaćanja partnerska zemlja može, među ostalim, povećati svoje fiskalne mogućnosti, poboljšati održivost duga i dobiti pomoć u usmjeravanju pozornosti na potrebne reforme. Programi makrofinancijske pomoći mogu pridonijeti društvenom razvoju olakšavanjem makroekonomske prilagodbe, čime se zemlji osigurava više vremena i mogućnosti za otklanjanje osnovnih uzroka krize kojom je pogođena.

Makrofinancijska pomoć najčešće je u obliku zajmova, za koje Komisija pozajmljuje potrebna sredstva na tržištima kapitala i dodjeljuje ih državi korisnici ili, u određenim slučajevima, u obliku bespovratnih sredstava dodijeljenih iz proračuna EU-a, a može biti i kombinacija tih dvaju oblika.

Dodjeljuje se u obrocima i samo ako su ispunjeni posebni kriteriji strukturnih reformi. Time se podupire provedba kvalitetnih mjera prilagodbe i reforme čija je svrha obnova dugoročne održivosti gospodarstva zemlje korisnice. Dodjela pomoći uvjetovana je i poštovanjem ljudskih prava, vladavinom prava i učinkovitim demokratskim mehanizmima u zemlji korisnici. Na taj se način makrofinancijskom pomoći dopunjuje redovita pomoć EU-a za suradnju te se pridonosi širem cilju održavanja stabilnosti i promicanja napretka izvan EU-a. U kontekstu postojane makroekonomske i političke nestabilnosti u susjednim zemljama EU-a makrofinancijska pomoć naširoko je prepoznata kao djelotvoran instrument za odgovor na krizne situacije koji EU-u omogućuje vidljive i fleksibilne intervencije uz znatnu polugu politike ⁽³⁾. To je potkrijepljeno nalazima nekoliko neovisnih *ex post* evaluacija dovršenih programa makrofinancijske pomoći ⁽⁴⁾.

Za razliku od drugih instrumenata EU-a za vanjsko financiranje, makrofinancijskom pomoći ne osigurava se financijska potpora na redovitoj osnovi koja se može

¹ Izvješće se temelji na podacima dostavljenima do svibnja 2020.

² Pravnu osnovu makrofinancijske pomoći zemljama koje nisu članice EU-a, a nisu zemlje u razvoju, čine članci 212. i 213. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

³ Makrofinancijska pomoć dopunjuje i druga vanjska djelovanja ili instrumente EU-a usmjerene na susjedstvo, uključujući proračunsku potporu. Izvješće o proračunskoj potpori za 2019. dostupno je na poveznici: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2019-10/budget_support_trends_and_results_2019.pdf

⁴ Sve *ex post* evaluacije dostupne su na internetskim stranicama Komisije: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

programirati. Stoga će se u okviru VFO-a za razdoblje 2021.–2027. posebni programi makrofinancijske pomoći i dalje pokretati na temelju zasebnih *ad hoc* odluka. Na te se programe primjenjuje redovni zakonodavni postupak kojim se zahtijeva odobrenje Europskog parlamenta i Vijeća za svaki program.

Ovo je godišnje izvješće sastavljeno u skladu s Komisijinim obvezama izvješćivanja koje su utvrđene raznim odlukama Europskog parlamenta i Vijeća o programima makrofinancijske pomoći. Priložen mu je radni dokument službi Komisije koji sadržava detaljniju analizu makroekonomskog konteksta i provedbe pojedinačnih programa makrofinancijske pomoći.

2 PROGRAMI MAKROFINANCIJSKE POMOĆI 2019. ⁽⁵⁾

2.1 Pregled

Godina 2019. značajna je zbog uspješnog dovršenja programa makrofinancijske pomoći u Jordanu i Tunisu, a Komisija je isplatila posljednje obroke u okviru obaju programa tijekom godine. Došlo je i do novog napretka u provedbi aktualnog programa makrofinancijske pomoći u Moldovi koji je znatno kasnio te napretka u provedbi programa makrofinancijske pomoći u Ukrajini koji je potom uspješno dovršen u svibnju 2020. Komisija je u rujnu 2019. predložila novi program makrofinancijske pomoći u Jordanu, odnosno nastavak postojećeg programa, koji su suzakonodavci zatim donijeli u siječnju 2020.

Status provedbe programa makrofinancijske pomoći naveden je u nastavku:

- **Tunis (drugi program makrofinancijske pomoći):** EU je 6. srpnja 2016. odobrio dodatnu makrofinancijsku pomoć Tunisu (drugi program makrofinancijske pomoći) u iznosu od najviše 500 milijuna EUR u obliku zajmova ⁽⁶⁾ koji će biti isplaćeni u tri obroka. Memorandum o razumijevanju i sporazum o jamstvenom instrumentu stupili su na snagu u kolovozu 2017. Prvi obrok drugog programa makrofinancijske pomoći u iznosu od 200 milijuna EUR isplaćen je 25. listopada 2017. Drugi obrok u iznosu od 150 milijuna EUR isplaćen je 24. lipnja 2019., a treći i konačni obrok u iznosu od 150 milijuna EUR 30. listopada 2019.
- **Jordan (drugi program makrofinancijske pomoći):** suzakonodavci su 14. prosinca 2016. donijeli odluku ⁽⁷⁾ o pružanju dodatne makrofinancijske pomoći Jordanu (drugi program makrofinancijske pomoći) u iznosu od najviše 200 milijuna EUR, u cijelosti u zajmovima, kao nastavak programa završenog 2015. čija je vrijednost bila 180 milijuna EUR. Memorandum o razumijevanju između EU-a i Jordana potpisan je 19. rujna 2017. Prvi obrok u iznosu od 100 milijuna EUR isplaćen je 17. listopada 2017., a drugi i konačni obrok isplaćen je 3. srpnja 2019.

⁶ Odluka (EU) 2016/1112 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o pružanju dodatne makrofinancijske pomoći Tunisu (SL L 186, 9.7.2016., str. 1.).

⁷ Odluka (EU) 2016/2371 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2016. o pružanju daljnje makrofinancijske pomoći Hašemitskoj Kraljevini Jordanu (SL L 352, 23.12.2016., str. 18.).

- **Moldova (makrofinancijska pomoć):** suzakonodavci su 13. rujna 2017. donijeli odluku o pružanju makrofinancijske pomoći Moldovi u iznosu od najviše 100 milijuna EUR, od čega bi se najviše 40 milijuna EUR dodijelilo u obliku bespovratnih sredstava, a najviše 60 milijuna EUR u obliku zajmova. Memorandum o razumijevanju, sporazum o jamstvenom instrumentu i sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava između EU-a i Moldove stupili su na snagu u siječnju 2018. Međutim, program makrofinancijske pomoći stavljen je na čekanje od lipnja 2018. do lipnja 2019. zato što nisu ispunjeni politički preduvjeti. Nakon promjene vlade u lipnju 2019. te ponovnih pokušaja provedbe reformi, EU je u listopadu 2019. isplatio prvi obrok u iznosu od 30 milijuna EUR (20 milijuna EUR u zajmovima i 10 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima). Drugi obrok mogao bi biti isplaćen 2020. ako se ispune svi uvjeti. Program istječe u srpnju 2020.
- **Gruzija (treći program makrofinancijske pomoći):** suzakonodavci su 18. travnja 2018. donijeli odluku o pružanju dodatne makrofinancijske pomoći Gruziji (treći program makrofinancijske pomoći) u iznosu od najviše 45 milijuna EUR. Od tog bi se iznosa 35 milijuna EUR dodijelilo u zajmovima, a 10 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima. Program makrofinancijske pomoći stupio je na snagu u studenome 2018., nakon što je gruzijski parlament ratificirao pravne dokumente. Prvi obrok u iznosu od 20 milijuna EUR isplaćen je u prosincu 2018., a očekuje se da će se drugi obrok u iznosu od 25 milijuna EUR (20 milijuna EUR u zajmovima i 5 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima) isplatiti 2020., ako se ostvari napredak u pogledu preostalih uvjeta politike te ako program MMF-a nastavi napredovati.
- **Ukrajina (četvrti program makrofinancijske pomoći):** Komisija je 9. ožujka 2018. podnijela prijedlog o pružanju dodatne makrofinancijske pomoći Ukrajini u iznosu od 1 milijarde EUR u obliku zajmova, koja će biti isplaćena u dva obroka u razdoblju 2018.–2019. Suzakonodavci su donijeli odluku 4. srpnja 2018., a program makrofinancijske pomoći stupio je na snagu u studenome 2018., nakon što je ukrajinski parlament ratificirao memorandum o razumijevanju i sporazum o jamstvenom instrumentu. Prvi obrok u iznosu od 500 milijuna EUR isplaćen je u prosincu 2018., dok je isplata drugog i konačnog obroka u iznosu od 500 milijuna EUR izvršena u svibnju 2020.

Ukupno je 2019. isplaćeno 430 milijuna EUR (420 milijuna EUR u zajmovima i 10 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima). U prilogima 1.A i 1.B navodi se više pojedinosti o stanju isplata po zemljama i regijama na kraju 2019.

2.2 Pojedinačni programi makrofinancijske pomoći u zemljama korisnicama 2019.

2.2.1 Tunis

Tunis posljednjih osam godina bilježi dugotrajno usporavanje gospodarstva zbog složene političke i gospodarske tranzicije koja se odvila nakon revolucije i promjene režima 2011. Zemlja je isto tako pogođena nestabilnošću i sukobima u regiji (posebno u Libiji). Niz terorističkih napada 2015. privremeno je onesposobio sektor turizma te zemlje.

Nakon blagog gospodarskog rasta 2018. (2,7 %) te slabog prosječnog godišnjeg rasta od 1,4 % u razdoblju 2015.–2017., gospodarski rast 2019. je i dalje bio ograničen (prema procjeni na razini od 1 %). Nezaposlenost je i dalje trajno visoka i iznosila je otprilike 15 % tijekom posljednjeg tromjesečja 2019. (znatno veće stope u slučaju žena i mladih

osoba), a inflacija je 2019. u prosjeku iznosila 6,75 % nakon što je u lipnju 2018. dosegla najvišu razinu u proteklom desetljeću od 7,8 %. Unatoč dobrim rezultatima turizma deficit tekućeg računa i dalje je vrlo visok (prema procjeni za 2019. iznosi 10,3 %, iako se taj postotak smanjio s 11,3 % koliko je iznosio 2018.) i ključni je izvor ranjivosti. Vanjski dug nastavio je rasti 2019. (procijenjen na 88,7 % BDP-a na kraju trećeg tromjesečja 2019. u odnosu na 82,3 % u istom trenutku 2018.). Troškovi servisiranja dugova i dalje rastu te se njihov iznos u sadašnjim dinarima gotovo utrostručio od 2010. Međunarodne pričuve 2019. bilježe blagi oporavak na oko 110 dana uvoza na kraju 2019., nakon dosad najnižih 69 dana uvoza u rujnu 2018. Fiskalni je deficit 2018. iznosio otprilike 4,9 % BDP-a te se očekuje da će se na kraju 2019. blago smanjiti na 4,5 %. Nakon znatnog povećanja zabilježenog posljednjih godina očekivalo se da će javni dug 2019. ostati stabilan na otprilike 77 % BDP-a.

Tunis je u lipnju 2013. prvi put sklopio *stand-by* aranžman s MMF-om u iznosu od 1,75 milijardi USD. Taj je aranžman završio u prosincu 2015. Odbor MMF-a odobrio je Tunisu 20. svibnja 2016. četverogodišnji program proširenog instrumenta za financiranje u iznosu od 2,9 milijardi USD (375 % njegove kvote) kao potporu programu gospodarskih i financijskih reformi te zemlje. Dosad je isplaćeno 1,6 milijardi USD nakon odobrenja programa (lipanj 2016.) i pet revizija programa (lipanj 2017., ožujak 2018., srpanj 2018., rujan 2018., lipanj 2019.). Iako su se i dalje odvijale tehničke razmjene, tijekom posljednjih mjeseci godine ostvaren je ograničen napredak u provedbi programa, a to je djelomično bilo zbog zahtjevnog izbornog kalendara (parlamentarni i predsjednički izbori) i dugotrajnog sastavljanja vlade. Prošireni instrument za financiranje na kraju je ukinut u travnju 2020. kada je Tunis od MMF-a zatražio novu pomoć za hitne slučajeve u okviru instrumenta za brzo financiranje kako bi ispunio potrebe nastale zbog izbijanja pandemije bolesti COVID-19.

EU je Tunisu u okviru prvog programa makrofinancijske pomoći osigurao iznos od 300 milijuna EUR u zajmovima u razdoblju od 2014. do 2017. Tuniške vlasti u kolovozu 2015. zatražile su drugi program makrofinancijske pomoći koji su Europski parlament i Vijeće odobrili u srpnju 2016. Uvjeti politike za program uglavnom su bili usmjereni na jačanje upravljanja javnim financijama i fiskalne politike Tunisa, borbu protiv korupcije, sustav socijalne zaštite, financijske propise i tržište rada te poboljšanje poslovne klime. Prvih 200 milijuna EUR u zajmovima (od ukupno 500 milijuna EUR) isplaćeno je u listopadu 2017. Nakon što su ispunjeni relevantni uvjeti politike, drugi i treći obrok (svaki u iznosu od 150 milijuna EUR) isplaćeni su u srpnju i studenome 2019. pa je tako program uspješno zaključen.

2.2.2 Jordan

Regionalna nestabilnost i dalje je bila teret za vanjski i fiskalni položaj Jordana. Realni BDP tijekom prva tri tromjesečja 2019. ostao je uglavnom stabilan na razini od otprilike 2 % u odnosu na prethodnu godinu. To nije bilo dovoljno da se spriječi povećanje stope nezaposlenosti koja se tijekom trećeg tromjesečja 2019. povećala na 19,1 % u odnosu na 18,6 % koliko je iznosila tijekom istog tromjesečja 2018. Inflacija se krajem 2019. isto tako znatno smanjila, a na taj se način indeks potrošačkih cijena povećao za 0,3 % u odnosu na 4,5 % koliko je iznosio 2018. Nije bilo daljnjeg napretka u fiskalnoj konsolidaciji. Deficit općeg proračuna, uključujući inozemna bespovratna sredstva, u prvih se 11 mjeseci 2019. povećao na 4,5 % BDP-a u odnosu na 3,5 % BDP-a u istom razdoblju 2018.

Bruto javni dug Jordana povećao se na 96,9 % BDP-a krajem listopada 2019. u odnosu na 94,4 % BDP-a koliko je bio krajem 2018. Vanjski javni dug iznosio je 40,1 % BDP-a krajem listopada 2019. Otprilike 73 % vanjskog javnog duga Jordana iskazano je u USD,

za koji je jordanska valuta vezana, dok otprilike polovinu vanjskog javnog duga Jordan dužuje službenim vjerovnicima iz sektora.

Vrijednost izvoza povećala se za 8,6 %, a vrijednost uvoza smanjila se za 5,5 % u prvih 10 mjeseci 2019. To je u kombinaciji s povećanjem prihoda od putovanja (9,9 %) pridonijelo znatnom smanjenju deficita tekućeg računa na 3,4 % BDP-a (ili 4,8 % BDP-a bez bespovratnih sredstava) u prvih devet mjeseci 2019. u odnosu na isto razdoblje 2018. kada je on iznosio 9,3 % BDP-a.

Uvjeti vanjskog financiranja postali su manje povoljni. Priljevi izravnih stranih ulaganja nastavili su se smanjivati prethodnih godina te su tijekom prva tri tromjesečja 2019. dosegli neto priljev od 473,1 milijuna JOD u usporedbi s neto priljevom od 542,5 milijuna JOD tijekom istog razdoblja 2018. Taj neto priljev od oko 2 % BDP-a za 2019. nešto je niži od zemalja usporedivih s Jordanom (Egipat i Tunis). Pripisuje se kombinaciji čimbenika kao što su sukob u Siriji, regionalna nesigurnost, rastući javni dug, loše poslovno okruženje i niska konkurentnost gospodarstva.

Bruto pričuve u stranoj valuti (uključujući zlato i posebna prava vučenja) krajem studenoga 2019. iznosile su 13,7 milijardi USD (što odgovara uvozu u trajanju od otprilike sedam i pol mjeseci u jednoj godini), tj. povećale su se s 12,5 milijardi USD koliko su iznosile krajem 2018.

Drugi program makrofinancijske pomoći Jordanu (200 milijuna EUR u zajmovima) isplaćen je u listopadu 2017. (100 milijuna EUR) i u srpnju 2019. (100 milijuna EUR). Uvjeti politike za program bili su usmjereni na jačanje gospodarstva Jordana u područjima upravljanja javnim financijama, porezne politike, mreža socijalne sigurnosti, obrazovnog sustava i strukovnog osposobljavanja te politika tržišta rada kako bi se povećale mogućnosti zapošljavanja za državljane Jordana i sirijske izbjeglice koje žive u Jordanu.

Nakon što su jordanske vlasti uputile zahtjev za novi program makrofinancijske pomoći Komisija je 6. rujna 2019. donijela prijedlog trećeg programa makrofinancijske pomoći u iznosu od 500 milijuna EUR u zajmovima. Europski parlament i Vijeće prihvatili su prijedlog 15. siječnja 2020. Njime se predviđa isplata 300 milijuna EUR tijekom 2020. i 200 milijuna EUR tijekom 2021., ovisno o provedbi programa.

MMF i Jordan postigli su 30. siječnja 2020. dogovor na tehničkoj razini o novom četverogodišnjem aranžmanu u okviru proširenog instrumenta za financiranje u iznosu od oko 1,3 milijarde USD. Taj je sporazum Izvršni odbor odobrio 25. ožujka 2020.

2.2.3 *Moldova*

Posljednjih je godina Moldova relativno gospodarski stabilna jer se nastavila oporavljati od bankarske krize 2014.–2015. Realni BDP 2019. povećao se za 3,6 % nakon znatnog usporavanja u četvrtom tromjesečju.

Inflacija se ubrzano povećala 2019. na 7,5 % u prosincu (u odnosu na prethodnu godinu). Međutim, očekuje se da će se 2020. smanjiti kako bi se postigao cilj Narodne banke Moldove od 5 % $\pm$ 1,5 % jer će učinak čimbenika koji su utjecali na inflaciju 2019., kao što su prehrambeni proizvodi i učinci reguliranih cijena, oslabiti. Nakon što je došlo do fiskalne stabilizacije u razdoblju 2017.–2018., fiskalna situacija pogoršala se u prvoj polovini 2019. zbog niza reformi povezanih s izborima i prekida u vanjskom financiranju. Međutim, nakon donošenja određenih korektivnih mjera u kolovozu 2019. deficit proračuna za 2019. iznosio je 1,5 % BDP-a.

Deficit tekućeg računa znatno se povećao 2018. i 2019. i dosegnuo je 11,5 % BDP-a u trećem tromjesečju 2019. u odnosu na 5,8 % BDP-a koliko je iznosio 2017. Pogoršanje je

odraz snažnog rasta uvoza neenergenata potaknutog povećanom potražnjom za robom i uslugama. Trgovinski deficit djelomično je kompenziran doznakama koje su 2019. iznosile otprilike 15 % BDP-a. Izravna strana ulaganja posljednjih su godina bila na niskoj razini od otprilike 2 % BDP-a, ali su se znatno povećala 2019. zbog euroobveznice koju je izdalo veliko moldavsko poduzeće u poljoprivrednom sektoru registrirano u Cipru. Razina pričuva znatno je veća od cilja utvrđenog u programu MMF-a te je do kraja prosinca 2019. dosegla iznos od 3,1 milijarde USD (što odgovara uvozu u trajanju od pet mjeseci).

Moldova je nakon krize 2014. zatražila potporu od MMF-a, koji je u studenome 2016. odobrio trogodišnji aranžman u iznosu od 183 milijuna USD u okviru proširenog kreditnog instrumenta i proširenog instrumenta za financiranje. MMF je u rujnu 2019. dovršio četvrtu i petu reviziju u okviru proširenog kreditnog instrumenta i proširenog instrumenta za financiranje te je na raspolaganje stavio 24 milijuna u posebnim pravima vučenja (otprilike 33,8 milijuna USD). Konačna šesta revizija programa završila je u ožujku 2020.

Europski parlament i Vijeće donijeli su u rujnu 2017. odluku o pružanju makrofinancijske pomoći Moldovi. Memorandum o razumijevanju dogovoren s moldavskim vlastima u kojem se navodi niz uvjeta gospodarske politike potpisan je u Bruxellesu u studenome 2017. te je stupio na snagu u siječnju 2018. Memorandum o razumijevanju uključuje 28 uvjeta politike usmjerenih na pet područja reforme: upravljanje javnim sektorom; upravljanje financijskim sektorom i njegov nadzor; borba protiv korupcije i pranja novca; reforme energetskog sektora i poboljšanje poslovne klime; te provedba detaljnih i sveobuhvatnih područja slobodne trgovine.

Isplata prvog obroka stavljena je na čekanje u lipnju 2018. nakon što su poništeni netransparentni izbori za gradonačelnika Kišinjeva. Nakon promjene vlade u lipnju 2019. i ponovnih pokušaja provedbe reformi, uključujući ispunjenje preostalih uvjeta iz memoranduma o razumijevanju, odluka o isplati prvog obroka donesena je u listopadu 2019. Kako se očekuje ispunjenje određenih mjera povezanih s političkim preduvjetima, isplata drugog obroka mogla bi uslijediti 2020., no treći se obrok najvjerojatnije neće isplatiti jer program istječe u srpnju 2020.

2.2.4 Gruzija

Procjenjuje se da se 2019. gruzijski realni BDP povećao za 5,2 % kao rezultat domaće i vanjske potražnje. Na temelju preliminarnih podataka procjenjuje se da se fiskalni deficit opće države povećao s razine manje od 0,9 % BDP-a 2018. na gotovo 3 % BDP-a 2019. Udio njezina javnog duga u BDP-u iznosio je 2019. oko 41 %, što je blago povećanje u odnosu na 2018. kada je iznosio 40,4 % BDP-a. Bilanca plaćanja u Gruziji znatno se poboljšala tijekom 2019., uglavnom zahvaljujući povećanju izvoza, što je dovelo do smanjenja deficita tekućeg računa na otprilike 3 % BDP-a u prva tri tromjesečja 2019. Međunarodne pričuve Gruzije posljednjih se godina povećavaju te su krajem 2019. iznosile ukupno 3,5 milijardi USD (gotovo četiri mjeseca pokrivenosti uvozom).

Gruzija i MMF dogovorili su u travnju 2017. prošireni aranžman u iznosu od 290 milijuna USD u okviru proširenog instrumenta za financiranje, a njegovo trajanje produljeno je krajem 2019. za jednu godinu, tj. do travnja 2021. Program proširenog instrumenta za financiranje dobro napreduje. Pet revizija programa dovršeno je uglavnom kako je prvotno planirano. MMF i gruzijske vlasti postigli su u prosincu 2019. dogovor na tehničkoj razini o petoj reviziji programa kojom je Gruziji stavljen na raspolaganje iznos od oko 41,4 milijuna USD.

Gruzija je u lipnju 2017. od EU-a⁸ zatražila dodatnu makrofinancijsku pomoć. Europski parlament i Vijeće donijeli su u travnju 2018. odluku o novoj makrofinancijskoj pomoći u iznosu od najviše 45 milijuna EUR (10 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima i 35 milijuna EUR u zajmovima). Nakon što su u studenome 2018. na snagu stupili memorandum o razumijevanju i prateći sporazumi, prvi obrok od 20 milijuna EUR (5 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima i 15 milijuna EUR u zajmovima) isplaćen je u prosincu 2018. Sljedeći korak u provedbi programa makrofinancijske pomoći bit će isplata drugog i konačnog obroka u iznosu od 25 milijuna EUR (5 milijuna EUR u bespovratnim sredstvima i 20 milijuna EUR u zajmovima) kada Gruzija ispuni sve relevantne uvjete politike. Osim političkih preduvjeta i dobrog napretka u provedbi programa MMF-a, svrha je da se primjenom posebnih uvjeta politike ojača gruzijsko gospodarstvo u području upravljanja javnim financijama, financijskog sektora, socijalnih politika i politika tržišta rada te poslovnog okruženja. Ostvaren je dobar napredak u provedbi tih uvjeta, ali ona još nije u potpunosti dovršena.

2.2.5 *Ukrajina*

Nakon teške recesije 2014. i 2015., kada se BDP smanjio za više od 16 %, ukrajinsko gospodarstvo 2016. ponovno je ostvarilo pozitivan rast i otada sve brže raste. Realni BDP povećao se u trećem tromjesečju 2019. za 4,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Iako se gospodarski oporavak temeljio na potražnji, bruto investicije u fiksni kapital i dalje su na povijesno niskoj razini od otprilike 17 % BDP-a, što je znatno niže od razine na kojoj je skupina zemalja usporedivih s Ukrajinom, tj. razine više od 25 % koliko se može očekivati od zemalja u toj fazi razvoja. Stopa nezaposlenosti smanjila se u drugom tromjesečju 2019. na 8,5 % u odnosu na početak 2017. kada je bila na vrhuncu i iznosila 10,1 %. Zahvaljujući godišnjoj stopi rasta od 16,4 % u listopadu 2019. koja je upućivala na realno povećanje od oko 11 %, prosječna nominalna plaća dosegla je ekvivalent od otprilike 430 USD. Inflacija potrošačkih cijena znatno je usporila te je u odnosu na siječanj 2018., kada je iznosila 14,1 %, u prosincu 2019. iznosila 4,1 % pa je time Narodnoj banci Ukrajine omogućeno da uspješno ostvari cilj srednjoročne inflacije u rasponu od 4 % do 6 % do kraja 2019. Ukrajinska vlada ostvarila je i znatan napredak u konsolidaciji svojih javnih financija u posljednjih pet godina. Ukupni fiskalni deficit 2019. smanjen je s 4,5 % BDP-a, koliko je iznosio 2014., na 2,0 % BDP-a. Dug opće države 2019. smanjen je s 80,9 % BDP-a, koliko je iznosio 2016., na 50,3 % BDP-a

Ukrajina je i dalje vrlo otvoreno gospodarstvo iako se kombinirani obujam uvoza i izvoza robe i usluga smanjio od 2015. Smanjenje izvoza bilo je izraženije od smanjenja uvoza pa se time objašnjava povećanje negativne bilance stanja robe i usluga s 2,6 % BDP-a na 8,5 % u istom razdoblju. Deficit tekućeg računa znatno je manji (1,9 % BDP-a 2017., 3,3 % 2018. i procijenjenih 2,5 % 2019.) zahvaljujući znatnim i rastućim tokovima stranih prihoda koji su uglavnom potaknuti doznakama iz inozemstva. Priljevi izravnih stranih ulaganja ostali su relativno niski i iznosili su 2,8 milijardi USD ili 2,0 % BDP-a 2019. Međutim, portfeljna i druga ulaganja, privatna i službena, bila su dovoljno stabilna da bi ukupna bilanca koja uključuje strane rezidente bila pozitivna i povećala se na 2,7 milijardi USD ili 1,9 % BDP-a 2019. Ukrajina je smanjila svoj bruto vanjski dug sa 129 % BDP-a, koliko je iznosio 2015., na 79,5 % koliko iznosi 2019. Službene pričuve povećale su se sa 17,8 milijardi USD u srpnju 2018. na 25,3 milijarde USD u prosincu 2019., što odgovara uvozu robe i usluga u trajanju od četiri mjeseca. Snažan

⁸ Prvi i drugi program makrofinancijske pomoći Gruziji zajamčeni su na Međunarodnoj donatorskoj konferenciji održanoj u listopadu 2008. u Bruxellesu. Ti programi, od kojih je svaki iznosio 46 milijuna EUR, provedeni su u razdobljima 2009.–2010. i 2015.–2017.

priljev vanjske likvidnosti doveo je do veće potražnje za hrvnjom, čija se vrijednost 2019. povećala za 14,7 % u odnosu na američki dolar. Kako bi obuzdala aprecijaciju i osnažila pričuve, Narodna banka intervenirala je na deviznom tržištu i 2019. kupila 7,9 milijardi USD od domaćih banaka, što je povećanje s 1,4 milijarde USD koliko je kupljeno 2018.

EU je Ukrajini u razdoblju 2014.– 2018. isplatio ukupno 3,3 milijarde EUR u obliku zajmova s niskim kamatama u okviru četiri uzastopna programa makrofinancijske pomoći. Trenutačni program makrofinancijske pomoći u iznosu od 1 milijarde EUR u zajmovima odobren je u srpnju 2018. Uvjeti politike za program ponajprije su usmjereni na poboljšanje upravljanja javnim financijama, borbu protiv korupcije te na reforme poduzeća u državnom vlasništvu i socijalnih politika. Prvi obrok u iznosu od 500 milijuna EUR isplaćen je u studenome 2018. Drugi i konačni obrok u iznosu od 500 milijuna EUR isplaćen je u svibnju 2020., čime je uspješno dovršen program.

MMF je u prosincu 2019. postigao dogovor na tehničkoj razini o novom programu za Ukrajinu (trogodišnji prošireni instrument za financiranje u iznosu od 5,5 milijardi USD). Nadalje, vlada je 2019. izdala dug od 227,6 milijardi UAH na domaćem primarnom tržištu, tj. 114 % više nego 2018., uz prosječne prinose, uključujući sva dospijeća (koja su se smanjila s 19 % u siječnju na 11,6 % u prosincu). Trošak financiranja u američkim dolarima i u eurima tijekom tog se razdoblja isto tako smanjio sa 6,5 % na 3,7 % odnosno s 4,5 % na 2,2 %.

3 OSIGURAVANJE PRAVILNE UPOTREBE SREDSTAVA MAKROFINANCIJSKE POMOĆI: OPERATIVNE PROCJENE, EX POST EVALUACIJE I REVIZIJE

3.1 Operativne procjene

U skladu sa zahtjevima Financijske uredbe EU-a Komisija uz pomoć vanjskih savjetnika provodi operativne procjene kako bi dobila razumno jamstvo za funkcioniranje administrativnih postupaka i financijskih krugova u zemljama korisnicama.

Operativne procjene usmjerene su na sustave upravljanja javnim financijama, posebno u pogledu organizacije ministarstava financija i središnjih banaka te postupaka koje provode i, konkretnije, na način na koji se upravlja računima na koje se uplaćuju sredstva EU-a. Uz to se posebna pozornost posvećuje funkcioniranju ustanova za vanjske revizije, njihovoj neovisnosti, programima rada i djelotvornosti njihovih kontrola. Ispituju se i postupci javne nabave na središnjoj razini.

U kontekstu novih programa makrofinancijske pomoći 2019. nisu pokrenute nikakve operativne procjene. Operativna procjena novog trećeg programa makrofinancijske pomoći Jordanu izvršit će se u prvoj polovini 2020.

3.2 Ex post evaluacije

Komisija u skladu s Financijskom uredbom EU-a i odgovarajućim odlukama o makrofinancijskoj pomoći provodi *ex post* evaluacije⁹ po završetku programa makrofinancijske pomoći kako bi procijenila njihov učinak. Glavni su ciljevi tih evaluacija:

⁹ Sve *ex post* evaluacije dostupne su na internetskim stranicama Komisije:

https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_en

- i. analizirati učinak makrofinancijske pomoći na gospodarstvo zemlje korisnice, a posebno na održivost njezina vanjskog položaja;
- ii. procijeniti dodanu vrijednost djelovanja EU-a.

Radni dokumenti službi Komisije o *ex post* evaluacijama drugog programa makrofinancijske pomoći Gruziji i programa makrofinancijske pomoći Kirgiskoj Republici dovršeni su 2019. i objavljeni u prosincu te godine. Sažetak glavnih rezultata tih evaluacija predstavljen je i u godišnjem izvješću o makrofinancijskoj pomoći za 2018. Komisija je tijekom 2019. zaprimila i izvješće vanjskih ugovornih suradnika o *ex post* evaluaciji prvog programa makrofinancijske pomoći u Tunisu. Prateći radni dokument službi koji je izradila Glavna uprava za gospodarske i financijske poslove bit će dovršen i objavljen u prvoj polovini 2020.

Naposljetku, Komisija je 2019. pokrenula *ex post* evaluacije trećeg programa makrofinancijske pomoći Ukrajini. Očekuje se da će izvješća vanjskih ugovornih suradnika o tim *ex post* evaluacijama i prateći radni dokumenti službi biti dovršeni i objavljeni tijekom 2020.

3.2.1 Tunis (prvi program makrofinancijske pomoći)

Zaključak *ex post* evaluacije prvog programa makrofinancijske pomoći Tunisu (provedenog u razdoblju 2014.–2017.) bio je da je makrofinancijska pomoć EU-a relevantna, dosljedna, djelotvorna i učinkovito provedena.

Kada je riječ o apsolutnom smislu, program makrofinancijske pomoći Tunisu bio je u vrijeme njegova donošenja treći najveći program makrofinancijske pomoći od 2000., koji je 2015. iznosio otprilike 0,5 % BDP-a, a 2017. otprilike 0,3 % BDP-a. Glavni dionici s kojima se savjetovalo složili su se da je povećanje makrofinancijske pomoći s prvotno predloženih 250 milijuna EUR na 300 milijuna EUR bila primjerena odluka. Makrofinancijska pomoć pružena je u obliku zajma od 300 milijuna EUR uz izvanredno povoljne uvjete koji se na tržištu nisu mogli dobiti. Iako se kasnilo u provedbi makrofinancijske pomoći, to nije umanjilo njezinu važnost s obzirom na prevladavajuće makroekonomske uvjete i povećane proračunske potrebe tuniške države nakon terorističkih napada 2015. te njezine obveze otplate duga.

Stoga je utvrđeno da su veličina, oblik i odabir trenutka provedbe prvog programa makrofinancijske pomoći relevantni i u skladu s potrebama Tunisa za financiranjem. Makrofinancijska pomoć imala je pozitivan učinak, iako malen, na održivost duga te je tuniškim vlastima osigurala veće fiskalne mogućnosti. Utvrđivanje uvjeta za tu pomoć bilo je relevantno i u skladu s prioritetima zemlje te je imalo ključnu ulogu u usmjeravanju pozornosti vlasti na reforme.

U evaluaciji je zaključeno da je programom osigurana jasna dodana vrijednost EU-a tako što se umanjio pritisak na bilancu plaćanja i tako što su se povećale fiskalne mogućnosti javnih tijela. Zbog tog su programa ostvarene i financijske uštede zahvaljujući povoljnim kamatnim stopama i duljim rokovima dospijeca zajma makrofinancijske pomoći u usporedbi s uvjetima na financijskim tržištima. Program je osmišljen i proveden učinkovito, u bliskoj suradnji s tuniškim vlastima i ključnim međunarodnim partnerima.

Naposljetku, evaluacijom je utvrđeno da je prvi program makrofinancijske pomoći imao pozitivan, ali ograničen društveni učinak koji je postignut zbog održavanja makroekonomskih uvjeta (pomaganjem u olakšavanju prilagodbe i podržavanjem potrošnje za socijalnu zaštitu) i izravnih učinaka utvrđenih uvjeta. Međutim, taj je društveni učinak bio donekle ograničen zbog nepotpunog usmjeravanja u okviru

potrošnje za socijalnu zaštitu, iako je to pitanje riješeno u okviru utvrđenih uvjeta politike za drugi program makrofinancijske pomoći.

3.2.2 Gruzija (drugi program makrofinancijske pomoći)

Zaključak *ex post* evaluacije drugog programa makrofinancijske pomoći u Gruziji (provedenog u razdoblju 2015.–2017.) bio je da je makrofinancijska pomoć EU-a relevantna, dosljedna, djelotvorna i učinkovito provedena.

Drugi program makrofinancijske pomoći bio je povezani dio sveobuhvatnog paketa pomoći EU-a Gruziji te je bio odraz dobre usklađenosti tih intervencija. Dodana vrijednost EU-a bila je najočitija u poticanju postupka strukturnih reformi u Gruziji jer se odnosila na poteškoće u provedbi relevantnih reformi u toj zemlji. U evaluaciji je utvrđeno da su mogle biti relevantne i neke dodatne mjere politike u području zdravstvene skrbi i bankarstva, no to se pitanje moralo uskladiti s potrebom da popis uvjeta za dobivanje makrofinancijske pomoći bude usmjeren. Mjere u tim područjima naknadno su uključene kao uvjeti politike u aktualni program makrofinancijske pomoći Gruziji koji je odobren 2018.

U evaluaciji je zaključeno da je na temelju programa makrofinancijske pomoći poboljšana održivost gruzijskog javnog duga i postignute su znatne uštede zbog duljih rokova dospijea i nižih kamatnih stopa u okviru programa makrofinancijske pomoći. Program je osmišljen i proveden učinkovito, u bliskoj suradnji s gruzijskim vlastima, MMF-om i Svjetskom bankom. Kašnjenje u donošenju nastalo je zbog neslaganja u pogledu postupka među suzakonodavcima. Međutim, u evaluaciji je utvrđeno da se zbog tog iznimno dugog razdoblja odobravanja programa nije smanjila učinkovitost jer od kraja 2010. do srpnja 2014. i od sredine 2015. do travnja 2017. Gruzija nije imala program MMF-a u okviru kojeg se isplaćuju sredstva (preduvjet za dodjelu makrofinancijske pomoći). Time bi se spriječile sve isplate makrofinancijske pomoći, čak i da je program odobren ranije.

Naposljetku, u evaluaciji je utvrđeno da je, sveukupno gledano, drugi program makrofinancijske pomoći imao pozitivan društveni učinak. Zbog njega su se poboljšali kvaliteta i učinkovitost javnih zdravstvenih usluga, iako je napredak u tom području neujednačen te se to pitanje nastoji riješiti u okviru utvrđivanja uvjeta politike za aktualni program makrofinancijske pomoći koji je odobren 2018. Osim toga, zahvaljujući programu makrofinancijske pomoći makroekonomska prilagodba odvija se lakše i na taj se način zadržala potrošnja za socijalnu zaštitu.

4 OPĆA KRETANJA POVEZANA S INSTRUMENTOM MAKROFINANCIJSKE POMOĆI

4.1 Funkcioniranje instrumenta makrofinancijske pomoći

U Zajedničkoj izjavi Europskog parlamenta i Vijeća o makrofinancijskoj pomoći iz 2013.¹⁰ opisuje se makroekonomska i financijska narav te pomoći i jasno se navodi da je ona usmjerena na „ponovnu uspostavu održivog stanja na području vanjskog financiranja u trećim zemljama i teritorijima koji ispunjavaju uvjete i koji se suočavaju s poteškoćama na području vanjskog financiranja. Njome bi se trebala poduprijeti provedba političkog

¹⁰ Zajednička izjava Europskog parlamenta i Vijeća donesena zajedno s Odlukom o pružanju daljnje makrofinancijske pomoći Gruziji (Odluka 2013/778/EU od 12. kolovoza 2013.). Dostupna na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0778&from=HR>

programa koji sadrži snažne mjere prilagodbe i mjere strukturnih reformi namijenjene poboljšanju platne bilance, pogotovo za vrijeme trajanja programa, te osnažiti provedba relevantnih sporazuma s Unijom i njezinih programa”.

U skladu s načelom 6. točkom (a) te zajedničke izjave „[k]ao preduvjet za odobravanje makrofinancijske pomoći zemlja ili teritorij koji ispunjavaju uvjete morali bi priznavati djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, vladavinu prava i jamčiti poštovanje ljudskih prava”. Komisija i Europska služba za vanjsko djelovanje tijekom cijelog trajanja programa makrofinancijske pomoći prate ispunjavanje tih političkih preduvjeta, a svaka isplata ovisi o njihovu ispunjenju.

Odbor za vanjske poslove Europskog parlamenta predložio je 2018. u okviru zakonodavnog postupka za nove prijedloge za treći program makrofinancijske pomoći Gruziji i četvrti program makrofinancijske pomoći Ukrajini niz izmjena prijedloga Komisije u pogledu političkih preduvjeta koje su bile u skladu s dogovorenim predloškom Zajedničke izjave iz 2013. U tematskom izvješću Europskog revizorskog suda o pomoći EU-a Tunisu 2016. navodi se da bi se u slučaju dugotrajnog postupka donošenja odluka mogao ugroziti glavni cilj makrofinancijske pomoći, a to je brzo podupiranje bilance plaćanja u kriznoj situaciji.

Europski parlament i Vijeće prihvatili su 2019. i početkom 2020. u okviru zakonodavnog postupka za novi prijedlog trećeg programa makrofinancijske pomoći Jordanu prijedlog Komisije (objavljen 6. rujna 2019.) koji se temelji na dogovorenom predlošku Zajedničke izjave iz 2013. Zakonodavni postupak bio je učinkovit te je Komisija zahvaljujući njemu već u siječnju 2020. mogla započeti pregovore o memorandumu o razumijevanju s jordanskim vlastima.

Komisija smatra da je važno da se instrument makrofinancijske pomoći i dalje temelji na dobro utvrđenim i općenito prihvaćenim načelima i postupcima donošenja odluka kojih se sve institucije pridržavaju i osjećaju da su ih dužne primjenjivati, s obzirom na to da nema formalne pravne osnove za taj instrument u svim programima.

Nadalje, geopolitička, sigurnosna i gospodarska zbivanja izvan granica EU-a upućuju na potrebu za jačom, multilateralnom Europom. Jedna je od šest glavnih ambicija nove Komisije pri pokušaju rješavanja tih problema jačanje uloge Europe u svijetu. Sposobnost EU-a da brzo i učinkovito reagira, među ostalim primjenom instrumenta makrofinancijske pomoći, bit će ključna za postizanje tog cilja.

Komisija će u tom kontekstu i razmišljajući o budućnosti 2020. izvršiti **metaevaluaciju** programa makrofinancijske pomoći provedenih u razdoblju 2010.–2020. U evaluaciji će se procijeniti načela i značajke kojima se uređuje instrument makrofinancijske pomoći te će se nastojati dobiti podaci o tome kako poboljšati njegovu relevantnost, djelotvornost, učinkovitost, dodanu vrijednost i mogućnost reagiranja na prioritete vanjskog djelovanja EU-a te svakodnevno upravljanje intervencijama makrofinancijske pomoći. Komisija će pokrenuti i raspravu o području primjene instrumenta makrofinancijske pomoći, među ostalim o njegovoj geografskoj pokrivenosti i njegovu načinu međudjelovanja s drugim vanjskim politikama EU-a.

4.2 Budući razvoj: makrofinancijska pomoć u sljedećem višegodišnjem financijskom okviru

Budući da je susjedstvo EU-a i dalje geopolitički i gospodarski nestabilno, na što dodatno utječu humanitarne i gospodarske posljedice nastale zbog sve većeg širenja koronavirusa 2020., potreba da EU pruži makrofinancijsku pomoć vjerojatno će i dalje biti velika te će se čak još povećati u idućim godinama. Komisija je stoga u okviru preispitivanja višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2014.–2020. u sredini

programskog razdoblja predložila jačanje makrofinancijske pomoći kao instrumenta makrofinancijske potpore i povećala njezin godišnji zajmovni kapacitet sa 500 milijuna EUR na 2 000 milijuna EUR. To su podržali Europski parlament i Vijeće.

Komisija je 2. svibnja 2018. donijela Komunikaciju o VFO-u za razdoblje 2021.–2027. Kad je riječ o vanjskom djelovanju EU-a, Komisija je predložila pojednostavnjenje postojećih instrumenata kako bi se bolje predstavile aktivnosti EU-a, izbjegla preklapanja, pojednostavnili postupci, povećale učinkovitost i komplementarnost te kako bi se bolje prikazala dodana vrijednost EU-a. Predloženo je da se nekoliko instrumenata u okviru višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2014.–2020. uključi u novi Instrument za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju. No određeni programi makrofinancijske pomoći prema potrebi će se i dalje pokretati na temelju zasebnih *ad hoc* odluka jer je prepoznato da bi postupak odlučivanja o programima makrofinancijske pomoći trebao ostati odvojen. Na makrofinancijsku pomoć stoga će se i dalje primjenjivati redovni zakonodavni postupak kojim se zahtijeva odobrenje Europskog parlamenta i Vijeća za svaki određeni program.

Zajmovi makrofinancijske pomoći zajamčit će se novim jamstvom za vanjsko djelovanje koje će se razviti u okviru Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju. Jamstvom za vanjsko djelovanje bit će obuhvaćeni jamstva u privatnom, državnom i podržavnom sektoru („EFOR plus”), zajmovi makrofinancijske pomoći te vanjski zajmovi Euratoma. Jamstvo za vanjsko djelovanje poduprijet će se novim zajedničkim fondom za rezervacije koji će uključivati postojeći Jamstveni fond za vanjska djelovanja te druge jamstvene fondove u području vanjskog i unutarnjeg djelovanja EU-a. Komisija je u svibnju 2018. predložila da bi ukupan opseg programa u okviru jamstva za vanjsko djelovanje trebao iznositi najviše 60 milijardi EUR, od čega je 14 milijardi EUR predviđeno za zajmove makrofinancijske pomoći koji će se davati po stopi od 9 %, kao što je trenutačno slučaj. To je u skladu s godišnjim opsegom pozajmljivanja za makrofinancijsku pomoć u iznosu od 2 milijarde EUR dogovorenim u okviru preispitivanja višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2014.–2020. u sredini programskog razdoblja, što potvrđuje snažnu europsku dodanu vrijednost i velik učinak poluge instrumenta. Osim toga, bespovratna sredstva makrofinancijske pomoći i dalje će se pružati zemljama iznimno visokog stupnja ranjivosti koje ispunjavaju uvjete.

Komisija je 27. svibnja 2020. predstavila **revidirani prijedlog VFO-a za razdoblje 2021.–2027.** i hitni Europski instrument za oporavak („Next Generation EU”) kao odgovor na posljedice pandemije bolesti COVID-19 u iznosu od 750 milijardi EUR (u cijenama iz 2018.). Kada je riječ o vanjskom području, to bi značilo dodatnih 16,9 milijardi EUR (u sadašnjim cijenama), od čega 11,4 milijarde EUR za jamstvo za vanjsko djelovanje i 5,5 milijardi EUR za humanitarnu pomoć. Na temelju predloženog većeg izdvajanja povećala bi se gornja granica iznosa jamstva za vanjsko djelovanje s prethodno predloženih 60 milijardi EUR na 130 milijardi EUR pa bi se tako više nego udvostručio mogući kapacitet za jamstva EFOR-a plus i zajmove makrofinancijske pomoći.

5 NOVI ZAHTJEVI ZA POMOĆ I BUDUĆI PRIJEDLOZI KOMISIJE – PRORAČUNSKO STANJE

Godinu 2020. ponajprije će obilježiti provedba aktualnih programa makrofinancijske pomoći, kako je prethodno opisano. Među njima je isplata konačnog obroka Gruziji u okviru trećeg programa makrofinancijske pomoći te preostale isplate u okviru programa za Moldovu, pod uvjetom da se ispune potrebni uvjeti. Nadalje, ovisno o tome koliko će

brzo napredovati pregovori o memorandumu o razumijevanju, i prva dva obroka u okviru trećeg programa makrofinancijske pomoći Jordanu mogla bi se isplatiti tijekom 2020.

5.1 Primjena programa makrofinancijske pomoći na partnere obuhvaćene postupkom proširenja i partnere u susjedstvu u kontekstu krize izazvane bolešću COVID-19

Zbog pojave koronavirusa nastala je globalna pandemija na koju treba brzo i koordinirano odgovoriti na svjetskoj razini kako bi se zaštitili ljudi, spasili životi i uklonile gospodarske posljedice.

U tom je kontekstu Komisija 22. travnja 2020. donijela prijedlog paketa makrofinancijske pomoći od 3 milijarde EUR za 10 partnera obuhvaćenih postupkom proširenja i partnera u susjedstvu kako bi im se pomoglo u ublažavanju gospodarskih posljedica nastalih zbog pandemije koronavirusa. Prijedlog je bio dodatak paketu „Tim Europa”, snažnoj i ciljanoj strategiji odgovora EU-a čija je svrha podupiranje nastojanja partnerskih zemalja u borbi protiv pandemije koronavirusa. Europski parlament i Vijeće donijeli su odluku 25. svibnja 2020.

EU je u okviru tog paketa dogovorio da će se zajmovi makrofinancijske pomoći raspodijeliti kako slijedi: Republika Albanija (180 milijuna EUR), Bosna i Hercegovina (250 milijuna EUR), Gruzija (150 milijuna EUR), Hašemitska Kraljevina Jordan (200 milijuna EUR), Kosovo (100 milijuna EUR), Republika Moldova (100 milijuna EUR), Crna Gora (60 milijuna EUR), Republika Sjeverna Makedonija (160 milijuna EUR), Republika Tunis (600 milijuna EUR) i Ukrajina (1,2 milijarde EUR).

Taj paket makrofinancijske pomoći i njegovo brzo donošenje u Europskom parlamentu i Vijeću važan su dokaz solidarnosti EU-a s partnerskim zemljama u vrijeme nezapamćene krize.

U tablici 2. prikazan je pregled obveza i isplata bespovratnih sredstava makrofinancijske pomoći te isplata zajmova makrofinancijske pomoći za 2018., 2019. i (okvirno) za 2020. Očekuje se da će ukupne isplate zajmova makrofinancijske pomoći 2020. iznositi 860 milijuna EUR (ili 3 860 milijuna EUR ako se makrofinancijska pomoć na temelju Odluke o bolesti COVID-19 od 25. svibnja 2020. u cijelosti isplati 2020.).

Tablica 2.:

Obveze i isplate bespovratnih sredstava makrofinancijske pomoći i isplate zajmova makrofinancijske pomoći u razdoblju 2018.–2020. (u EUR)

	2018.	2019.	2020. (okvirno)
Odobrena sredstva za preuzete obveze u pogledu bespovratnih sredstava u proračunu	42 086 000	27 000 000	20 000 000
Operativne procjene, studije javnih rashoda i financijske odgovornosti, <i>ex post</i> evaluacije	408 677	125 900	500 000
Drugi program makrofinancijske pomoći Gruziji (odluka donesena)	10 000 000	–	–
Ostali mogući programi makrofinancijske pomoći			naknadno će se odrediti
Obveze, ukupno	10 408 677	125 900	500 000
Neobvezujuća proračunska sredstva	31 677 323	26 874 100	19 500 000
Odobrena sredstva za isplatu bespovratnih sredstava u proračunu	42 086 000	27 000 000	27 000 000
Operativne procjene, studije javnih rashoda i financijske odgovornosti, <i>ex post</i> evaluacije	102 133	304 949	–
Drugi program makrofinancijske pomoći Gruziji (odluka donesena)	5 000 000	–	5 000 000
Program makrofinancijske pomoći Moldovi (odluka donesena)	–	10 000 000	30 000 000
Ostali mogući programi makrofinancijske pomoći	–	–	naknadno će se odrediti
Plaćanja, ukupno	5 102 133	10 304 949	35 000 000
Neiskorištena sredstva za isplate bespovratnih sredstava	36 983 867	16 695 051	–8 000 000 ¹¹
Isplate zajmova makrofinancijske pomoći			
Drugi program makrofinancijske pomoći Gruziji (odluka donesena)	15 000 000	–	20 000 000

¹¹ Mogući manjak isplata koji bi se trebao pokriti (obično preraspodjelom) ako se isplate preostala dva obroka (i komponenta bespovratnih sredstava u okviru njih) programa makrofinancijske pomoći Moldovi.

Drugi program makrofinancijske pomoći Tunisu (odluka donesena)	–	300 000 000	–
Četvrti program makrofinancijske pomoći Ukrajini (odluka donesena)	500 000 000		500 000 000
Drugi program makrofinancijske pomoći Jordanu (odluka donesena)	–	100 000 000	–
Program makrofinancijske pomoći Moldovi (odluka donesena)	–	20 000 000	40 000 000
Treći program makrofinancijske pomoći Jordanu (odluka donesena)	–	–	300 000 000
Programi makrofinancijske pomoći zbog bolesti COVID-19 (odluka donesena)			3 000 000 000
Isplate zajmova makrofinancijske pomoći, ukupno	515 000 000	420 000 000	3 860 000 000